

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Jana Matejčíková

Využitie IKT vo vyučovaní slovenského jazyka

Žiacky projekt – interaktívna prezentácia

Vývin slovenského jazyka

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Jana Matejčíková

Kontakt na autora: Obchodná akadémia, Tajovského 25, 975 73 Banská Bystrica,
belania@azet.sk

Názov OPS/OSO: Využitie IKT vo vyučovaní slovenského jazyka
Žiacky projekt – interaktívna prezentácia Vývin slovenského jazyka

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Ľubica Floreková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Informačné a komunikačné technológie vo vyučovaní, digitálne kompetencie žiaka, projektové vyučovanie, žiacky projekt, interaktívna prezentácia, čítanie s porozumením, vývin slovenského jazyka, predpisovné, obdobie, spisovné obdobie, kodifikácia spisovného jazyka, pojmová mapa.

Anotácia

Predkladaná osvedčená pedagogická skúsenosť s názvom Využitie informačných a komunikačných technológií vo vyučovaní slovenského jazyka, žiacky projekt – interaktívna prezentácia Vývin slovenského jazyka ponúka návrh metodického návodu na vytvorenie konkrétneho vzdelávacieho produktu v priebehu vyučovacieho procesu s dôrazom na aktívne učenie sa žiaka s podporou informačných a komunikačných technológií v tomto všeobecnovzdelávacom predmete s cieľom rozvíjať digitálne kompetencie žiaka súčasne s čítaním s porozumením ako jednej zo základných kompetencií absolventa strednej školy.

OBSAH

ÚVOD	5
1 PREDPOKLADY REALIZÁCIE OPS VYUŽITIE IKT VO VYUČOVANÍ SLOVENSKEHO JAZYKA	7
1.1 Kompetencie učiteľa nevyhnutné pre realizáciu OPS	7
1.2 Rozvíjané kompetencie žiaka	8
2 NÁVRH ŽIACKEHO PROJEKTU-INTERAKTÍVNEJ PREZENTÁCIE VÝVIN SLOVENSKEHO JAZYKA	9
2.1 Konkrétny návrh žiackeho projektu-interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka	9
2.1.1 Technická príprava realizácie projektu	13
2.2 Návrh realizácie žiackeho projektu-interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka	14
2.2.1 Prvá vyučovacia hodina: tvorba žiackeho projektu-interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka	14
2.2.2 Druhá vyučovacia hodina: využitie žiackeho projektu-interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka vo výchovno-vzdelávacom procese	24
3 OVERENÉ PRÍNOSY (VÝSLEDKY) OPS	26
3.1 Prednosti projektového vyučovania	26
3.2 Možnosti využitia interaktívnej prezentácie vo vyučovaní slovenského jazyka ..	27
3.3 Rozvoj čitateľskej gramotnosti v jazykovej zložke učiva	28
ZÁVER	29
Zoznam bibliografických zdrojov	30
Zoznam príloh	31

ÚVOD

Pojem informačné a komunikačné technológie (IKT) skloňujeme v súčasnej modernej dobe v profesionálnom i spoločenskom živote prevažnej väčšiny našej spoločnosti a samozrejme predovšetkým vo vzdelávaní našich mladých ľudí v každom páde každodenne. Učiť moderne, to je takmer imperatív pre každého pedagóga na ktoromkoľvek stupni našej vzdelávacej „mašinérie“.

Pojem moderná škola nadobúda svoj obsah možnosťami využitia digitálnych technológií aj vo všeobecno-vzdelávacích predmetoch, akým je na prvom mieste vyučovacích, v našom prípade slovenský jazyk.

Vyučovať moderne s využitím IKT znamená pre mladých ľudí dneška možnosť zapojiť sa do pracovného procesu na vyučovacej hodine so záujmom, aktívne, kreatívne, motivujúco, pričom umožňuje pocit úspešnosti každého žiaka, pedagógovi prináša možnosť využiť potenciál zážitkového vyučovania schopného podporiť a rozvinúť ďalšie individuálne vzdelávanie žiakov.

V predkladanej osvedčenej pedagogickej skúsenosti (OPS) sme sa na konkrétnom príklade pokúsili predložiť návod na tvorenie žiackych projektov v podobe interaktívnych prezentácií v programe PowerPoint v snahe využiť rôznorodý a bohatý potenciál žiackeho kolektívu s cieľom ozvláštniť a obohatiť prácu na oboch stranách učiteľskej katedry.

V našej práci sme sa zamerali na vyučovanie jazykovej zložky v predmete slovenský jazyk a literatúra vo 4. ročníku strednej odbornej školy s cieľom vytvoriť základný učebný materiál pre žiakov finálneho ročníka, ktorý má ambície zaujímavej učebnej pomôcky aj pri príprave na maturitnú skúšku z jazykovej zložky, presahujúcej svojím obsahom aj do literárneho učiva a na základe historických súvislostí vývoja slovenských dejín aj do základných kompetencií žiaka v rámci vyučovania dejepisu.

Zvolenou témou práce Vývin slovenského jazyka sme chceli poukázať aj na potrebu úcty k materinskému jazyku a jeho aktívneho pestovania a ochrany pred prenikaním nežiaducich vplyvov v každodennom používaní.

Tvorba interaktívnej prezentácie sledovala náš prvoradý cieľ: rozvoj digitálnych kompetencií žiaka s čítaním s porozumením, jednej z kľúčových kompetencií absolventa strednej školy.

V prvej kapitole sme charakterizovali kontext a rámec OPS, vymedzili sme kompetencie učiteľa ako základný predpoklad realizácie OPS a rozvíjané kompetencie žiakov. Venovali sme sa významu projektového vyučovania ako nástroja aktívneho učenia sa žiaka a jeho úspešnosti, možnostiam vyučovať slovenský jazyk za pomoci IKT i rozvoju čítania s porozumením ako základnej kompetencie žiaka na každom stupni v rámci celého školského systému.

V druhej, nosnej kapitole práce sme na konkrétnej téme opísali odporúčanú metodológiu tvorby žiackeho projektu – interaktívnej prezentácie spolu s navrhovanými riešeniami a odporúčaniami. Na základe podrobného opisu/ návodu práce žiakov dokáže učiteľ na ktoromkoľvek stupni a v ktoromkoľvek type školy zostaviť podobný projekt a režírovať

prácu svojho žiaka tak, aby sa dopracoval svojimi vlastnými silami, tvorivo a motivujúco k želanému a naplánovanému výsledku.

V tretej kapitole sme zhrnuli dôkazy preukazujúce hodnovernosť našich navrhovaných riešení a odporúčaných postupov, overené prínosy (výsledky) v podobe pedagogických skúseností vo výchovnovzdelávacom procese. V prílohe sme uviedli možnosti overenia výsledkov práce žiakov v podobe pracovného listu, dotazníka spätnej väzby a didaktického testu.

1 PREDPOKLADY REALIZÁCIE OPS VYUŽITIE IKT VO VYUČOVANÍ SLOVENSKEHO JAZYKA

Návrh OPS s názvom Využitie IKT vo vyučovaní slovenského jazyka s podtitulom Žiacky projekt – interaktívna prezentácia Vývin slovenského jazyka je určený pre prácu na hodinách slovenského jazyka a literatúry vo 4. ročníku strednej odbornej školy (SOŠ) v rámci jazykového učiva stanoveného Zákonom 245/2008 Z. z. z 22. 5. 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov a Vyhláškou MŠ SR č. 424/2005 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŠ SR č. 80/1991 Z. z. o stredných školách v znení neskorších predpisov v Štátnom vzdelávacom programe pre daný typ školy (ISCED 3A) a v platnom Školskom vzdelávacom programe Obchodnej akadémie, Tajovského 25 v Banskej Bystrici (platné učebné osnovy). V učebnom pláne pre 4. ročník sú tejto téme vyčlenené dve vyučovacie hodiny.

Predpokladom realizácie OPS sú nevyhnutné kompetencie učiteľa, dôležité je stanoviť rozvíjané kompetencie žiaka.

1.1 Kompetencie učiteľa nevyhnutné pre realizáciu OPS

Ciel'ový produkt OPS žiacky projekt – interaktívna prezentácia predpokladá základné kompetencie pedagóga pre tvorbu žiackeho projektu v rámci projektového vyučovania a potrebné digitálne kompetencie pre tvorbu interaktívnej prezentácie v programe PowerPoint, samozrejme kompetencie v rámci čítania s porozumením.

Projektové vyučovanie so zámerom vytvoriť konkrétne krátkodobý triedny (školský) projekt sa nám javí efektívnou vyučovacou metódou aktívneho učenia sa žiaka v rámci výchovnovzdelávacieho procesu, vyučovacou koncepciou podporujúcou „nielen rozvoj kognitívnych schopností žiakov, ale aj ich motivačných, prosociálnych a personálnych schopností aj celkovej hodnotovej orientácie.“ (Sihelsky, s.57)

Aby mal projekt úspech, teda bol prospešný pre žiaka a nebol iba projektom pre projekt, tak ako to niekedy býva v školskej praxi bežné, chceli by sme poukázať na tri dôležité momenty pri tvorbe projektu a tými sú: motivácia žiaka pre prácu na projekte v rámci aktívneho učenia sa na vyučovacej hodine, do detailov premyslená štruktúra projektu podporujúca zážitkové vzdelávanie žiaka a na neposlednom mieste predovšetkým samotný výsledný produkt, ktorý by mal slúžiť ako ďalší motivujúci podnet k následnému individuálnemu samovzdelávaniu žiaka. Odporúčame tieto tri kľúčové momenty mať vždy na zreteli pri tvorbe akéhokolvek i krátkodobého projektu.

Motivácia žiaka vychádza z mnohých podnetov, my však zvýrazníme dôležitý fakt vychádzajúci z možností projektového vyučovania v rámci aktívneho učenia sa žiaka, a tým je predovšetkým možnosť dať žiakovi slobodu tvorby so zreteľom na stanovený cieľ, voľný priechod tvorivosti, kreativity a uvedomenia si vlastných schopností, ktoré sú základom úspešnosti každého jedného žiaka.

Základom úspechu každého projektu je podľa nášho skromného názoru dôsledne a do detailov premyslená a jasná štruktúra projektu: jasný zámer, rozumne zdôvodnené podnety pre uskutočnenie projektu, pevne stanovený cieľ a konkrétne (špecifické) ciele,

jednoznačne a zrozumiteľne formulované úlohy pre prácu žiakov, racionálne a efektívne metódy a formy realizácie, reálne materiálne podmienky a prostriedky, premyslený, reálne stanovený časový plán uskutočnenia, priehľadné, jasné kritériá hodnotenia obsiahnuté už v samotných úlohách, minimalizované riziká a naopak maximalizované šance projektu. Takto vypracovaný projekt kladie nároky na kompetencie učiteľa, na jeho pedagogické skúsenosti a pedagogické majstrovstvo.

Výsledný projekt dokáže byť len vtedy efektívnym projektom, keď prinesie žiakovi nielen úspech z práce v danom konkrétnom čase jeho tvorby, ale slúži žiakom i učiteľovi ako učebná pomôcka aj v ďalšom aktívnom vyučovacom procese.

V rámci digitálnych kompetencií učiteľa OPS predpokladá cieľavedomú tvorbu interaktívnej prezentácie (IP). IP oproti tradičnej, lineárnej prezentácii v programe PowerPoint, ktorá má už svoje stále miesto vo vyučovacom procese vďaka názornosti a vizualizácii učebných materiálov, ponúka žiakovi možnosť komplexného uchopenia problému/učiva prostredníctvom rozloženia jeho obsahu do logických celkov a súvislostí, čiže viacerých vetiev tej istej prezentácie s logickými prepojeniami, čím vytvára „hyperpriestor /hypertext“ (Využitie IKT v predmete dejepis, s. 106), s ktorým môže žiak ľubovoľne narábať a vyberať si svoju cestu k vedomostiam. Je na učiteľovi, aby na základe stanovených cieľov dôsledne premyslel rozloženie obsahu učiva do logických celkov, navrhol jeho „vetvenie“ na základe daných súvislostí, čiže vzájomné prepojenie snímkov IP tak, aby vznikla naozaj zaujímavá a lákavá učebná pomôcka, motivujúca žiaka aj v jeho individuálnom vzdelávaní.

Čítanie s porozumením, čiže prácu s textom učiteľ plánuje a organizuje vždy s ohľadom na ciele vyučovania, v našom prípade na ciele projektu. V tomto prípade, keď žiak má poznať jednotlivé historické podoby spisovného jazyka, teda bernolákovskú podobu spisovnej slovenčiny a štúrovskú kodifikáciu, a porovnať ich s podobou dnešnej spisovnej slovenčiny, kodifikovanou v hlavných znakoch Hodžovsko-Hattalovskou reformou, ktorú aktívne používa, pôjde o prácu s originálnymi textami s cieľom nájsť na základe analógie s dnešným jazykom typické znaky jednotlivých historických kodifikácií a zhodnotenie ich úlohy vo vývine jazyka.

1.2 Rozvíjané kompetencie žiaka

Vo všeobecnovzdelávacom predmete slovenský jazyk a literatúra učiteľ rozvíja predovšetkým jednu z kľúčových kompetencií výchovnovzdelávacieho procesu vôbec, a to je čítanie s porozumením. V našej OPS sme sa pokúsili rozvoj tejto kompetencie spojiť s rozvojom digitálnych kompetencií, ktoré sú v súčasnom vzdelávaní kľúčové už vo všetkých, teda aj vo všeobecnovzdelávacích predmetoch.

Konkrétny návod na rozvoj obidvoch uvedených kompetencií uvádzame v 2. kapitole práce.

2 NÁVRH ŽIACKEHO PROJEKTU – INTERAKTÍVNEJ PREZENTÁCIE VÝVIN SLOVENSKEHO JAZYKA

Téma vývinu slovenského jazyka je náročnou témou v rámci vyučovania jazykovej zložky predmetu slovenský jazyk a literatúra, predpokladá znalosť historických súvislostí dejín Slovákov na našom území od príchodu našich predkov z pravlasti, teda vedomosti z vyučovania dejepisu a takisto literárne súvislosti, t. zn. znalosť vývoja literatúry na našom území od jej najstarších čias, keďže jazyk bol a je aj nástrojom a prostriedkom národnej literatúry.

Pretože výklad témy o vývine slovenského jazyka vo 4. ročníku štúdia na strednej odbornej škole (SOŠ) už časovo nekooperuje s vyučovaním dejepisu (príchod Slovanov na územie Slovenska, dejiny Veľkej Moravy a uhorského štátu, slovenské národné obrodenie tvorí obsah vyučovania dejepisu v 1. ročníku SOŠ) a ani s vyučovaním národnej literatúry, rozhodli sme sa túto tému študentom sprístupniť formou podporujúcou ich aktívne učenie sa na vyučovaní a nanajvýš zaujímavou a prítiažlivou: formou žiackeho projektu – interaktívnej prezentácie.

2.1 Konkrétny návrh žiackeho projektu – interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka

Zámer projektu: vytvoriť vlastnú učebnú pomôcku – interaktívnu prezentáciu v programe PowerPoint, ktorá zaujímavou, modernou, digitálnou formou zhŕňa základné penzum požadovaných vedomostí a zručností študentov finálneho ročníka, ponúkajúcej svojimi možnosťami hypertextových prepojení aj dopĺňujúce učivo a stáva sa tak motivujúcou aj pre ďalšie individuálne vzdelávanie, ktoré si práve možnosťami interakcie môže organizovať každý žiak sám.

Podnety pre vypracovanie a uskutočnenie projektu: Náročnosť učebnej látky nás viedla k naplánovaniu účelného, efektívneho, názorného, zážitkového, aktívneho zvládnutia požadovaných vedomostí a zručností s dôrazom na rozvoj základných kompetencií absolventa SŠ aj s ohľadom na prípravu študenta na maturitnú skúšku zo SJL.

Cieľ projektu: umožniť žiakom dozvedieť sa/poznať, vyhľadať, získať, triediť, spracovávať, kriticky hodnotiť, dať do súvislostí, dokumentovať a prezentovať fakty a informácie o dejinách slovenského jazyka, pre väčšinu žiakov materinského, formou aktívneho, zážitkového učenia sa, umožniť im dotyk s jednotlivými historickými podobami nášho jazyka v jednotlivých etapách jeho vývoja aj dotyk s inými jazykmi, ktoré sa na Slovensku v minulosti používali vo funkcii spisovného, úradného, liturgického či literárneho jazyka. V neposlednom rade umožniť žiakom uvedomiť si, že cesta Slovákov k vlastnému spisovnému jazyku, k jeho kodifikácii, ale aj k používaniu ako národného jazyka suverénneho národa nebola samozrejماً, ale naopak, nesmierne náročná a dlhodobá.

Konkrétne (špecifické) ciele – rozvíjané kompetencie žiakov:

- komunikácia v materinskom jazyku: pri analýze textového prameňa (čítanie s porozumením), vyhľadávať, získať, triediť, spracúvať, kriticky hodnotiť,

- dokumentovať, prezentovať informácie, pojmy, formulovať vlastné postoje a hodnotenia, argumentovať,
- digitálne kompetencie: aplikovať prácu s PC – znalosť nástrojov Microsoft Office: Word, Excel, PowerPoint, Internetu: Google, GoogleEarth, YouTube, Wikipédia, webové stránky, príp. aplikácie X-Mind a i., pracovať s internetovou tabuľou,
  - žiak sa naučí učiť: samostatnou prácou v prostredí interaktívnej prezentácie organizovať vlastné učenie, spracovávať nové vedomosti, pracovať v skupinách, kooperovať,
  - spoločenské a občianske kompetencie: prostredníctvom získaných faktov uvedomiť si, zhodnotiť, vyzdvihnúť hodnoty a význam materinského jazyka ako jedného zo základných znakov národnej identity a úsilie významných osobností slovenského národa o kodifikáciu národného jazyka, pestovať a ochraňovať materinský jazyk,
  - kultúrne povedomie: riešením úloh spätých s národnou literatúrou vnímať estetické princípy literárnych diel a ich tvorcov, zhodnotiť ich prínos.

Úlohy: konkrétne úlohy podrobne uvádzame v 2.2.

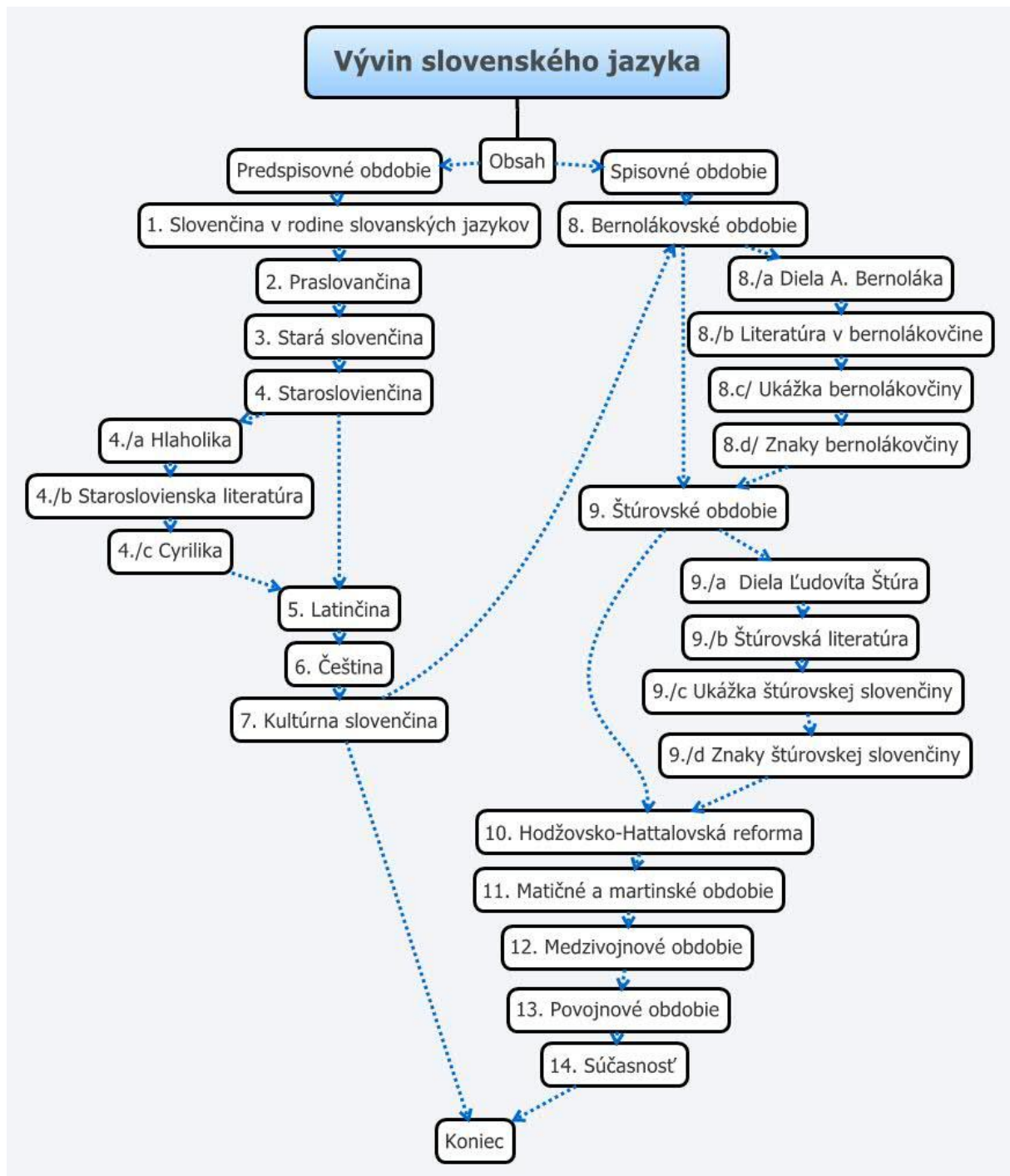
Tvorbu interaktívnej prezentácie sme naplánovali ako skladačku, ktorá vzniká spoločnou prácou a kooperáciou v konkrétnom vyučovacom procese, preto dôležitú úlohu zohráva aktívna práca každého žiaka triedneho kolektívu. Aby cesta k cieľu bola jednoduchšia, žiakov sme rozdelili do skupín, v ktorých jednotliví žiaci budú pracovať najprv samostatne, individuálne, s možnosťou spolupráce s ostatnými členmi danej skupiny, po skončení individuálnej práce navzájom konzultujú, hodnotia a komentujú svoju prácu. Výsledné produkty všetky skupiny „poskladajú“ do spoločného „balíka“ – interaktívnej prezentácie.

Aby sme do individuálnej práce na tvorbe IP mohli zapojiť každého žiaka 25 členného triedneho kolektívu, naplánovali sme vytvoriť prezentáciu, ktorá obsahuje 25 snímok konkrétneho obsahu, uvedenú v úvode titulnou snímkou a obsahom (tie vypracuje hovorca 1. skupiny), dvomi úvodnými snímkami dvoch hlavných vetiev prezentácie a v závere ukončená záverečnou snímkou (tú vypracuje hovorca poslednej skupiny). IT bude pozostávať z dvoch hlavných vetiev a troch podvetiev. Obsahom prvej vetvy prezentácie bude vývin slovenského jazyka v predspisovnom období (snímky č. 1-7) s podvetvou, ktorá sleduje obdobie staroslovienskej kultúry (snímky č. 4/a-4/c). Druhá vetva prezentácie bude dokumentovať vývin slovenského jazyka v spisovnom období (snímky č. 8-14) s dvoma podvetvami: bernolákovské obdobie (snímky č. 8/a-8/d) a štúrovské obdobie (snímky č. 9/a-9/d).

Žiakov sme rozdelili do skupín na základe logického rozvrstvenia obsahu IT nasledovne:

- A skupina/ 3 žiaci: vypracuje snímky č. 1-3,
- B skupina/ 4 žiaci: vypracuje snímky č. 4-4/c,
- C skupina/ 3 žiaci: vypracuje snímky č. 5-7,
- D skupina/ 5 žiakov: vypracuje snímky č. 8-8/d,
- E skupiny/ 6 žiakov: vypracuje snímky č. 9-10,
- F skupina/ 4 žiaci: vypracuje snímky č. 11-14.

Pre názornosť uvádzame schému prezentácie:

Obrázok 1 Schéma prezentácie

Prameň: vlastný návrh

Uvedený návrh prezentácie predkladá len základné penzum práce s daným obsahom. V priaznivých podmienkach, ktoré sú závislé od mnohých faktorov každodennej školskej reality, ho môžeme chápať ako otvorený, tak ako otvorený v tom kladnom zmysle slova môže byť každý proces tvorby čohokoľvek. Závisí od motivácie, kreativity, nápaditosti

žiacov, triedy, pedagóga, pretože tvorivosti sa medze nekladú (ak máme šťastie na vyhovujúce materiálne a časové či iné podmienky).

Metódy a formy realizácie projektu: rozhovor, výklad, inštruktáž, práca s textom, obrazovým, zvukovým a filmovým materiálom, tabuľkou, príp. schémou, diskusia, riešenie problémov, brainstorming, individuálna práca, skupinová práca, kooperatívne vyučovanie – skladačka.

Materiálne prostriedky: odborná učebňa s PC (ideálne je, aby každý žiak mohol pracovať za PC sám) či notebookmi (žiaci môžu priniesť vlastné) s pripojením na Internet, USB kľúče, CD, interaktívna tabuľa, učebnice, odborná literatúra, príp. pracovné texty, pracovné listy.

Časový plán realizácie projektu: prácu žiakov sme na základe učebného plánu pre jazykovú zložku SJL v 4. ročníku SOŠ na základe aktuálneho platného školského vzdelávacieho programu rozdelili do 2 vyučovacích hodín (VH):

- 1. VH: motivácia žiakov, rozdelenie úloh, individuálna a skupinová práca na projekte, spoločné zostavenie a predstavenie interaktívnej prezentácie, zhodnotenie práce v spoločnej diskusii,
- 2. VH: práca s textom – čítanie s porozumením, systematizácia základných faktov, individuálna prezentácia vlastnej práce žiakov, hodnotenie práce, príp. spätná väzba žiakov v podobe dotazníka, zadanie domácej úlohy.

Hodnotenie:

- priebežné – kritériá:
  - obsah: základné a rozvíjajúce učivo, správnosť, faktická objektivita
  - forma: kreativita, tvorivosť
  - časová realizácia/zvládnutie úlohy v danom čase
  - analýza textov
  - vlastná prezentácia konkrétnej úlohy
- konečné – kritériá:
  - vzájomné hodnotenie práce skupín technikou „plody pod strechou“
  - spätná väzba – dotazník
  - didaktický test

Riziká projektu: sú možné v dvoch rovinách.

Prvou je krátka časová dotácia projektu. Ide však o krátkodobý projekt, nakoľko časové zvládnutie obsahu vyučovania je dané platným učebným plánom školy. Domnievame sa, že skúsený učiteľ dokáže s vyučovacím časom efektívne a kreatívne pracovať aj v rámci schváleného vyučovacieho plánu a časovú dotáciu niektorých hodín podľa možností upraviť. Pozitívne je to predovšetkým pri menej tradičných vyučovacích metódach, projektovom vyučovaní aj pri témach, ktoré poskytujú žiakom aktívnu tvorivú prácu.

Druhou rizikovou rovinou je úroveň zvládnutia digitálnych kompetencií zo strany žiakov. Základným pravidlom na tomto mieste je odporúčanie, aby učiteľ naplánoval využitie takých digitálnych kompetencií, ktoré už žiaci majú zvládnuté.

V navrhnutom projekte predpokladáme využitie dnes už bežných úkonov v rámci využitia informačných a komunikačných technológií, ktoré študenti finálneho ročníka ovládajú na základe povinného vyučovacieho predmetu informatika či aplikovaná informatika. Predpokladané digitálne kompetencie žiakov sme uviedli vyššie.

Šance projektu: výsledný produkt - interaktívnu prezentáciu sme navrhli so zámerom, aby si žiaci sami vytvorili základnú učebnú triednu (školskú) pomôcku, ktorá má ambície stať sa efektívnou a prítazlivou motiváciou pre ďalšie individuálne vzdelávanie.

Každý žiak si môže prezentáciu skopírovať prostredníctvom USB kľúča, CD či „zavesiť“ ju na webovú stránku školy.

2.1.1. Technická príprava realizácie projektu

Nevyhnutnou podmienkou realizácie projektu je samozrejme odborná učebňa, ako sme uviedli v 2.1 pri charakteristike materiálnych prostriedkov nevyhnutných pre prácu na projekte. Okrem zabezpečenia odbornej učebne musí pedagóg zrozumiteľne a jasne vysvetliť žiakom, čo sa od nich očakáva, teda predstaviť návrh projektu a podiel ich práce.

S očakávaným výsledkom súvisia aj inštrukcie týkajúce sa technických „parametrov“ interaktívnej prezentácie. Aby žiaci mohli začať nerušene pracovať bez zbytočného strácania drahocenného času, učiteľ upozorní žiakov v prípravnej fáze projektu na zásady práce pri tvorbe prezentácie v programe PowerPoint:

- jednotný typ návrhu prezentácie (napr. papier),
- v súlade s logickou schémou viacúrovňovej prezentácie farebne odlíšiť jednotlivé vetvy a podvetvy prezentácie, napr. použiť odtiene tej istej farby, alebo vetvy a podvetvy odlíšiť iba inou farbou písma na rovnakom podklade návrhu. Farebnosť tak pomôže funkčne odlíšiť jednotlivé časti prezentácie pri zachovaní jej kompaktnosti,
- zvoliť radšej nenápadné pozadie, primeraný kontrast bez príliš jasných alebo tmavých farieb, aby sa zabezpečila dobrá viditeľnosť všetkých prvkov,
- šípky, body, geometrické tvary použité vo výkladových častiach by mali byť dostatočne kontrastné a zreteľné, ale v súlade s farebným návrhom,
- jednotný tvar písma (napr. Arial, Calibri, Tahoma), neodporúča sa text spracovaný formou WordArtu, funkčne využiť veľkosť písma (nadpisy, základný text). V uvedených bodoch ponecháva učiteľ slobodnú voľbu na žiakoch, príp. ich sám odporučí,
- animáciu použiť funkčne a primerane iba v konkrétnych úlohách, nevyužívať animáciu prechodov,
- nepoužívať automatický prechod snímok,
- obrazový, zvukový a filmový materiál voliť funkčne, primerane a citlivo,
- pestro využívať možnosti rozloženia snímok,
- pri vkladaní zvukového záznamu alebo videoklipu je potrebné vložiť do prezentácie hypertextový odkaz na internetový zdroj (prepojí prezentáciu s web stránkou a súčasne je prameňom o zdroji klipu,
- po vložení pripojených súborov je potrebné vytvoriť samostatný priečinok a do neho skopírovať samotnú prezentáciu a všetky použité audio a videosúbory či iné doplňujúce materiály,

- do prezentácie je nutné zakomponovať prepojenia pre možnosť návratu do obsahu či do inej vetvy alebo časti prezenácie. Prostredníctvom funkčných prepojení sa prezentácia stáva interaktívnou, umožňujúcou žiakovi samostatnú, individuálnu cestu k vedomostiam.

2.2 Návrh realizácie žiackeho projektu – interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka

Ako sme uviedli v úlohách a v časovom pláne realizácie projektu v 2.1, tvorba žiackeho projektu – interaktívnej prezentácie predpokladá prácu žiakov v šiestich skupinách A – F tak, aby každý študent bol zapojený do tvorby konečného „produktu“ svojou časťou práce, teda vypracovaním „svojej“ snímky, ktorú by mal vykonať na základe konkrétnych úloh a pokynov pedagóga, ale svoju vlastnú časť práce aj odprezentovať, t. zn. nielen predstaviť, ale aj zdvôvodniť a argumentovať. Každý žiak teda pracuje najprv individuálne, potom v rámci svojej skupiny rieši prípadné problémy, nejasnosti či zvládnutie technických činností, aby v konečnom dôsledku zvládol svoju úlohu úspešne a vytvoril kreatívne to, čo sa od neho očakáva. Po vykonaní tejto časti práce spoločne s ostatnými v rámci celej triedy analyzuje ukážky textov, výsledky analýzy dokumentuje do pripravených snímok vypracovanej prezentácie a hodnotí vykonanú prácu, podáva spätnú väzbu. Pre lepšiu organizáciu práce v skupinách pedagóg zvolí za pomoci žiakov hovorcov skupín, ktorí budú zodpovední aj za technickú stránku vznikajúcej skladačky – interaktívnej prezentácie. Rozdelenie žiakov do skupín, určenie hovorcov je potrebné urobiť počas technickej prípravy na realizáciu projektu.

Nakoľko sme pre žiakov naplánovali zvládnutie viacerých náročných úkonov, rozdelili sme ich prácu v žiackom projekte – tvorbe interaktívnej prezentácie do dvoch vyučovacích hodín (vid'. časový plán realizácie projektu v 2.1.). Teraz predkladáme ich konkrétny scenár.

2.2.1 Prvá vyučovacia hodina: tvorba žiackeho projektu – interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka

Motivačná časť (3 min.): v motivačnej besede so žiakmi sme nadviazali na prebrané učivo o pôvode slovenského jazyka, o jeho mieste v rodine slovanských jazykov, zopakovali sme pojmy: spisovný jazyk, norma, kodifikácia, nárečie. Študentov sme v rámci historických a literárnych súvislostí motivovali otázkami: Poznáš dátum uzákonenia spisovnej slovenčiny? Prečo Slováci až do 1. polovice 19. storočia nemali svoj spisovný jazyk? Prečo svoj spisovný jazyk Slováci až do roku 1918 nemohli používať?

Expozičná časť (25 min.): tvorba interaktívnej prezentácie v programe Microsoft PowerPoint. Každý žiak individuálne vypracúva svoju úlohu – jednu snímku prezentácie podľa konkrétnych úloh a pokynov pedagóga, v priebehu práce rieši prípadné problémy s ostatnými členmi svojej skupiny alebo s hovorcom skupiny. Po dokončení úlohy na základe spätnej väzby svojej skupiny príp. koriguje svoju prácu. Pod vedením hovorca žiaci „poskladajú“ svoju časť práce do jedného celku, t. zn. pomocou USB kľúča skopírujú svoju časť do počítača hovorca. Takto postupujú všetky skupiny.

Úlohy pre skupinu A/ 3 žiaci:

Úvodná snímka - titul: hovorca do priestoru snímky vloží obrázky textov - rôznych druhov písma (latinky, staroslovienskej, azbuky) tlačenej aj písanej tak, že vytvorí koláž textov – pozadie snímky, potom vloží titul: Vývin slovenského jazyka, podtitul: Žiacky projekt – interaktívna prezentácia, trieda, dátum.

Snímka Obsah: hovorca vytvorí prázdnu snímku, pri záverečnom „skladaní“ interaktívnej prezentácie vloží spoločne s hovorcami ostatných skupín text:

Obsah:

Predspisovné obdobie:

- Slovenčina v rodine slovanských jazykov
- Praslovančina
- Stará slovenčina
- Staroslovienskej
  - Hlaholika
  - Staroslovienskej literatúra
  - Cyrilika
- Latinčina
- Čeština
- Kultúrna slovenčina

Spisovné obdobie:

- Bernolákovské obdobie
  - Jazykovedné diela Antona Bernoláka
  - Literatúra v bernolákovčine
  - Ukážka bernolákovčiny
  - Znaky bernolákovčiny
- Štúrovské obdobie
  - Jazykovedné diela Ľudovíta Štúra
  - Štúrovská literatúra
  - Ukážka štúrovskej slovenčiny
  - Znaky štúrovskej slovenčiny
- Hodžovsko – Hattalovská reforma
- Matičné a martinské obdobie
- Medzivojnové obdobie
- Povojnové obdobie
- Súčasnosť

Koniec

Snímka Predspisovné obdobie : hovorca do celého priestoru snímky vloží obrázok Konštantína a Metoda a vloží titul: Predspisovné obdobie.

Snímka č. 1:

- Do celého priestoru snímky vlož/skopíruj zamepisnú alebo satelitnú mapu Európy.
- Vložením objektu – kruhom označ oblasť pravlasti Slovanov (pomôž si zemepisným atlasom). Očakávaný výstup: územie medzi riekami Visla a Dneper.
- Do vloženého kruhu vlož textové pole s textom: Praslovančina.
- Vložením objektu – šípkami naznač smery sťahovania Slovanov. Očakávaný výstup: západný, južný, východný.
- Po vložení šípkov nastav ich časovú animáciu.
- Na miesta smerov sťahovania vlož textové pole s označením slovanských jazykov v stĺpci pod seba. Očakávaný výstup: západný smer: slovenčina, čeština, poľština, horná a dolná lužická srbčina/ južný smer: srbčina, chorvátčina, slovinčina, macedónčina, bulharčina/ východný smer: ruština, ukrajinčina, bieloruština.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.

Snímka č. 2:

- Vlož titul: Praslovančina.
- Vytvor text s údajmi: storočie, dokedy sa používala na našom území/ kto ju používal/ koľko mala hlások. Očakávaný výsledok: do 8. stor., spoločný jazyk predkov všetkých Slovanov, okolo 50 hlások.
- Vlož typické hlásky praslovančiny, ktoré sa v slovenčine nezachovali. Očakávaný výsledok: jery – tvrdý: ѣ, mäkký: ѣ/ nosové hlásky: ę , Ń/ polomäkké spoluhlásky: ć, ź (zvýrazni farebne, veľkosťou písma).
- Do textu napíš príklady praslovanských slov so slovenskými ekvivalentmi. Očakávaný výsledok: свѣтъ - svätý, christъjani - kresťania, съdravi jesmъ - zdraví sme atď.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.

Snímka č. 3:

- Vlož titul: Stará slovenčina.
- Vytvor text s údajom: od ktorého storočia sa rozvíjala.
- Vlož obrázok: zemepisnú alebo satelitnú mapu Slovenska.
- Vložením objektu–kruhom do mapy označ oblasť Nitrianskeho kniežatstva/Nitry.
- Do vloženého kruhu vlož textové pole s textom: Stará slovenčina.
- Vložením objektu – šípkou a dvomi ďalšími objektami naznač postupný vývoj od starej slovenčiny cez nárečia k spisovnému jazyku. Očakávaný výstup: stará slovenčina › nárečia › spisovný jazyk.
- Po vložení týchto objektov nastav ich časovú animáciu.
- Vlož textové pole, v ňom v stĺpci pod seba vymenuj zmeny, ktorými prešla stará slovenčina v období 10.-12. stor. Očakávaný výstup: palatalizácie (zmäkčovanie), zánik jerov, zánik nosoviek, vznik dz, dž.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.

Úlohy pre skupinu B/4 žiaci:

Snímka č. 4:

- Vlož titul: Starosloviencina.
- Vytvor text s údajmi: obdobie rozvoja, akú úlohu plnil tento jazyk, jeho tvorcovia a pôvod, akým písmom sa zapisoval. Očakávaný výsledok: 863-885, prvý spisovný, kultúrny a liturgický jazyk Slovanov na území Veľkej Moravy, vytvorili ju Konštantín a Metod na základe slovanského macedónskeho nárečia z okolia Solúna, hlaholika.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož obrázok Konštantína a Metoda.
- Prostredníctvom GoogleEarth vytvor obrázok trasy cesty Konštantína a Metoda Na Veľkú Moravu (zadaj miesta Solún-Nitra).
- Vlož filmový záznam/videoklip s témou príchodu Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu.

Snímka č. 4/a:

- Vlož titul: Hlaholika.
- Vytvor text s údajmi: aké to bolo písmo, z akého slova vznikol jeho názov, vysvetli význam tohto slova, kto vytvoril toto písmo, z akej abecedy. Očakávaný výstup: staroslovienske písmo, psl. slovo glagolъ = „vznešene znejúci hlas“, z toho slovenské hlahol, vytvoril ho Konštantín, z malej gréckej abecedy.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož obrázok s abecedou hlaholiky so slovenskými ekvivalentmi.
- Vlož obrázok písomnej pamiatky napísanej v hlaholike (napr. Kyjevské listy).
- Vlož obrázok Konštantína s knihou/písmom ako symbolom vzdelanosti.

Snímka č. 4/b:

- Vlož titul: Staroslovienska literatúra.
- Vytvor text s údajmi: obdobie jej rozvoja na našom území, delenie podľa pôvodu, diela. Očakávaný výstup: 800-1000, prekladová: evanjeliá (Nový zákon), misál – omšová kniha, žaltár – zbierka žalmov, spevník, breviár – modlitebná kniha pre kňazov, Súdny zákonník pre svetských ľudí, neskôr Starý zákon, pôvodná: Proglas, Moravsko – panónske legendy: Život sv. Konštantína, Život sv. Metoda.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož vo forme obrázku ukážku z Proglasu v origináli (v hlaholike) – vyhl'adaj na stránke www.dikda.eu.
- Vlož zvukový záznam ukážky Proglasu v origináli (v starosloviencine) – vyhl'adaj na YouTube.

Snímka č. 4/c:

- Vlož titul: Cyrilika.
- Vytvor text s údajmi: aké to bolo písmo, pôvod jeho názvu, kto a kde ho vytvoril. Očakávaný výstup: mladšie staroslovienske písmo, pomenovanie podľa kláštorného mena Konštantína – Cyril, vytvorili ho žiaci Konštantína a Metoda v Macedónii a v Bulharsku.

- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Pomocou vložených objektov – oválov a šípok vytvor schému vývoja písma od hlaholiky cez cyriliku k dnešnej azbuke a cyrilike, pri azbuke a cyrilike do textového poľa dopíš národy, ktoré ich používajú. Očakávaný výstup: hlaholika › cyrilika › azbuka › Rusi, Ukrajinci /cyrilika › Srbi, Macedónci, Bulhari.
- Následnosť vývoja uvedených písiem zvýrazni animáciou.
- Vlož obrázok ukážky textu v azbuke.
- V aplikácii GoogleEarth nájdi miesto 360Cities Kláštora sv. Klimenta v Ochride v Macedónii a vytvor prepojenie na snímke.

Úlohy pre skupinu C/ 3 žiaci:

Snímka č. 5:

- Vlož titul: Latinčina.
- Vytvor text s údajmi: obdobie jej používania na našom území, akú úlohu plnila, aké písmo používala. Očakávaný výsledok: 11.-18. stor., úradný a liturgický jazyk Uhorského kráľovstva, jazyk vzdelancov Európy, latinka.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož vo forme obrázku ukážku rukopisného kódexu.
- Vlož vo forme obrázku ukážku/ukážky z latinských diel M. Bela, Legendy o sv. Svoradovi a Benediktovi – vyhľadaj na stránke www.dikda.eu, www.zlatyfond.sme.sk.
- Vlož objekt s textovým poľom, v ktorom vysvetlíš zásady výslovnosti latinského textu. Očakávaný výsledok: Výslovnosť v latinčine: ae=é, c pred e,i,y, ae,oe=c, inde c=k, t pred dvojhláskami=c.
- Vlož do textu zvukovú ukážku gregoriánskeho chorálu – vyhľadaj na YouTube.

Snímka č. 6:

- Vlož titul: Čeština.
- Vytvor text s údajmi: obdobie jej používania na našom území, akú úlohu plnila, príčiny používania na Slovensku, vysvetli pojem slovakizovaná čeština. Očakávaný výsledok: 14.-19. stor., úradný, liturgický, literárny jazyk evanjelikov, slovenskí študenti na UK v Prahe, husiti, bratrci na Slovensku, rozvoj meštianstva, vkladanie slovenských prvkov do češtiny.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož vo forme obrázku ukážku/ukážky z diel J. Tranovského, H. Gavloviča, J. Kollára – vyhľadaj na stránke www.dikda.eu, www.zlatyfond.sme.sk.
- Vlož do textu zvukovú ukážku slovakizovanej češtiny (H. Gavlovič: Valaská škola...) – vyhľadaj na YouTube.

Snímka č. 7:

- Vlož titul: Kultúrna slovenčina.
- Vytvor text s údajmi: obdobie jej používania na našom území, akú úlohu plnila, vysvetli pojem kultúrna slovenčina. Očakávaný výsledok: 16.-18. stor., úradný a cirkevný jazyk, jazyk vzdelancov, neuzákonená forma slovenčiny, nemala celoslovenskú platnosť.

- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož obrázok zemepisnej alebo satelitnej mapy Slovenska.
- Do mapy vlož tri objekty s textovým poľom: prvý objekt s textom kultúrna západoslovenčina umiestni na západnom Slovensku (v blízkosti Trnavy), druhý objekt s textom kultúrna stredoslovenčina umiestni na strednom Slovensku (Liptov), tretí objekt s textom kultúrna východoslovenčina umiestni na východnom Slovensku.
- Nastav animáciu uvedených textových objektov.
- Do mapy vlož ďalší objekt: bod s textovým poľom: „kamaldulský mníš“ a umiestni ho do Červeného Kláštora, nastav jeho animáciu.
- Vlož obrázok titulnej strany prvého slovenského románu J. I. Bajzu: René mládenca...
- Vlož virtuálnu prehliadku Červeného Kláštora pomocou GoogleEarth 360Cities.

Úlohy pre skupinu D/ 4 žiaci:

Snímka Spisovné obdobie: vytvorí hovorca skupiny, do priestoru celej snímky vloží obrázok Ľudovíta Štúra a titul Spisovné obdobie.

Snímka č. 8:

- Vlož titul: Bernolákovské obdobie.
- Vytvor text s údajmi: časový údaj obdobia, rok a fakt kodifikácie, meno kodifikátora, aká podoba jazyka sa stala základom kodifikácie, pravopisný princíp, význam a výsledok kodifikácie. Očakávaný výsledok: 1780-1820, 1789 – kodifikácia spisovnej slovenčiny, Anton Bernolák, základ: kultúrna západoslovenčina z okolia Trnavy, fonematický princíp, nestal sa celonárodným jazykom, bol spisovným jazykom katolíckej inteligencie až do štúrovskej kodifikácie.
- Pracuj s internetovými zdrojmi, výsledky over v učebnici.
- Vlož obrázok Antona Bernoláka a jeho pomníka v Námestove.
- Vlož virtuálnu prehliadku Trnavy (centra katolíckej inteligencie) pomocou GoogleEarth 360Cities.

Snímka č. 8/a:

- Vlož titul: Jazykovedné diela Antona Bernoláka.
- Vlož vo forme obrázkov titulné strany jeho troch hlavných jazykovedných diel v origináli v latinčine – vyhl'adaj na www.dikda.eu.
- Vlož pod obrázky latinských diel A. Bernoláka vo forme textových polí ich slovenské názvy, správnosť názvov over v učebnici.
- Vlož pod obrázky všetkých troch diel objekty - šípky a kruhy tak, že šípky budú smerovať ku kruhom, do nich vlož textové polia so základnou charakteristikou diela. Očakávaný výsledok: Jazykovedno-kritická rozprava... > potreba uzákonit' spisovnú slovenčinu, Slovenská gramatika > výklad pravidiel, Slowár > slovná zásoba jazykov používaných na Slovensku.
- Vlož animáciu šípok a kruhových popisiek.

Snímka č. 8/b:

- Vlož titul: Slovenská literatúra v bernolákovčine.
- Vlož obrázky Juraja Fándlyho a originály titulov jeho diel Zelinkár, Pil'ní domagší a poľní Hospodár - vyhl'adaj na www.dikda.eu.

- Vlož obrázky Jána Hollého a originál titulu jeho diela Swatopluk - vyhl'adaj na stránke www.zlatyfond.sme.sk.
- Vlož obrázok mapy Slovenského učeného tovarišstva
- Vlož zvukové nahrávky uvedených diel prostredníctvom YouTube.

Snímka č. 8/c:

- Vytvor prázdnu snímku, vlož do textového poľa v hornej časti snímky: Juraj Fándly: Piľní domagší a poľní Hospodár.
- Vlož pod titul do dvoch stĺpcov vedľa seba dva texty v bernolákovčine z diela J. Fándlyho: Piľní domajší a poľní Hospodár. Prvý text stiahni z www.dikda.eu – konkrétne zo s. 46 text: „Milí Slowáci! ... Dobre sa magte.“ (7 riadkov), druhý text (ten istý v prepise) stiahni z Prílohy 1(USB kľúč).
- Vlož do textového poľa/objektu v dolnej časti snímky text Úlohy a vytvor prepojenie na textovú Pílohu 2.

Snímka č. 8/d:

- Vytvor prázdnu snímku, vlož do textového poľa titul: Znaký bernolákovskej slovenčiny.
- Pod titul vlož a vytvor tabuľku znakov bernolákovskej slovenčiny s príkladmi a porovnaním s dnešnou slovenčinou podľa nasledovných pokynov: v hornej časti tabuľky vytvor hlavičku, pod ňou 9 riadkov, hlavičku a riadky rozdeľ do 3 stĺpcov. Do hlavičky prvého stĺpca vpíš text: Pravopis a hláskoslovie, do hlavičky druhého stĺpca text: Príklad, do hlavičky tretieho stĺpca text: Dnešná slovenčina, využi aj farebné rozlíšenie hlavičiek.
- Po spoločnej analýze textu na 2. vyučovacej hodine vpíš do tabuľky znaky bernolákovskej slovenčiny, použi farebné zvýraznenie, výsledky over učebnicou.

Úlohy pre skupinu E/ 6 žiakov:

Snímka č. 9:

- Vlož titul: Štúrovské obdobie.
- Vytvor text s údajmi: časový údaj obdobia, rok, miesto a fakt kodifikácie, mená kodifikátorov, aká podoba jazyka sa stala základom kodifikácie, pravopisný princíp, význam a výsledok kodifikácie. Očakávaný výsledok: polovica 19. stor., 1843 – kodifikácia spisovnej slovenčiny na fare v Hlbokom, Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža, stredoslovenské nárečia/ stredná slovenčina, foneticko-fonologický a morfológický princíp, stal sa celonárodným jazykom.
- Vlož obrázky Ľ. Štúra, J. M. Hurbana, M. M. Hodžu, obrázok návštevy štúrovcov u J. Hollého.

Snímka č. 9/a:

- Vlož titul: Jazykovedné diela Ľudovíta Štúra.
- Vlož vo forme obrázkov titulné strany jeho dvoch hlavných jazykovedných diel.
- Vlož pod obrázky obidvoch diel objekty - šípky a kruhy tak, že šípky budú smerovať ku kruhom, do kruhov vlož textové polia so základnou charakteristikou diela.

Očakávaný výsledok: Nauka reči slovenskej › výklad gramatiky, Nárečja slovenskuo... › zdôvodnenie kodifikácie.

- Vlož rukopisnú ukážku diela Ľ.Štúra – vyhl'adaj na www.dikda.eu.
- Vlož zvukovú ukážku prejavu Ľ. Štúra alebo obrazový klip/ film o živote a diele Ľ. Štúra – vyhl'adaj na YouTube.
- Vlož virtuálnu prehliadku Múzea Ľudovíta Štúra v Modre prostredníctvom GoogleEarth 360Cities.

Snímka č. 9/b:

- Vlož titul: Štúrovska literatúra.
- Vlož vo forme obrázkov Slovenskej národnej noviny, literárnu prílohu Orol tatránski, Slovenskej pohľadi, portréty básnikov Sama Chalupku, Andreja Sládkoviča, Janka Kráľa, Jána Bottu, rukopisy ich diel - vyhl'adaj na www.dikda.eu, www.zlatyfond.sme.sk.
- Vlož zvukové ukážky štúrovskej poézie alebo obrazové klipy/filmy zo života významných štúrovcov s použím YouTube.

Snímka č. 9/c:

- Vytvor prázdnu snímku, vlož do textového poľa v hornej časti snímky titul Ľudovít Štúr: Nauka reči slovenskej.
- Vlož pod titul text z uvedeného diela v štúrovskej slovenčine – stiahni s. 9-10 (Predmluva) z www.dikda.eu, zo stiahnutých strán vyber text: „Pristúpiu som (predposledný riadok na s. 9) ... života nášho vivodili.“ (7. riadok na s. 10), označ prameň.
- Pod uvedenú ukážku vlož ďalšie textové pole, doň prelož nasledujúci úryvok „Pristúpiu som ... i len rozvit'ja potrebuje,...“ do dnešnej slovenčiny, preklad rozlíš farebne.
- Vlož do textového poľa/objektu v dolnej časti snímky text Úlohy a vytvor prepojenie na textovú Prílohu 3.

Snímka č. 9/d:

- Vytvor prázdnu snímku, vlož do textového poľa titul: Znaky štúrovskej spisovnej slovenčiny.
- Pod titul vlož a vytvor tabuľku znakov štúrovskej slovenčiny s príkladmi a porovnaním s dnešnou slovenčinou podľa nasledovných pokynov: v hornej časti tabuľky vytvor hlavičku, pod ňou 6 riadkov, hlavičku a riadky rozdeľ do 3 stĺpcov. Do hlavičky prvého stĺpca vpíš text: Pravopis, do hlavičky druhého stĺpca text: Hláskoslovie, do hlavičky tretieho stĺpca text: Tvaroslovie, využi aj farebné rozlíšenie hlavičiek.
- Po spoločnej analýze textu na 2. vyučovacej hodine vpíš do tabuľky znaky štúrovskej slovenčiny s príkladmi a s dnešnými ekvivalentmi, použi farebné zvýraznenie, výsledky over učebnicou.

Snímka č. 10:

- Vlož titul: Hodžovsko-Hattalovská reforma štúrovskej spisovnej slovenčiny.
- Vytvor text s údajmi: kedy došlo k reforme štúrovskej spisovnej slovenčiny, mená aktérov reformy, význam reformy, jazykový princíp. Očakávaný výstup: 1851, Hodžovsko-Hattalovská reforma, Michal Miloslav Hodža, Martin Hattala, kodifikácia štúrovskej slovenčiny do dnešnej podoby, etymologický (historický) princíp.
- Vlož obrázok Martina Hattalu.
- Vlož obrázok diela M. Hattalu Krátka mluvnica slovenská.
- Vlož textové pole s titulom: Hlavné zmeny, pod titul v stĺpci uved' konkrétne zmeny, ku ktorým došlo reformou jazyka, zvýrazni ich farebne, uved' príklady. Očakávaný výstup: písanie y, ý – byť, ženy/ samohláska ä – päť/ dvojhlásky ia, ie, iu, ô – dievča, stôl/ mäkké ľ – hľadieť/ mäkkosť v ď, ť, ň, ľ pred i, í, e, ie, ia, iu neoznačovať mäkčeňom – deti, list/ zmena tvarov chlapou, dobro, dobrého, znamenja, robiu, padnuv na chlapov, dobré, dobrého, znamenie, robil, padol.
- Použi internetové zdroje, over učebnicou.

Úlohy pre skupinu F/4 žiaci:

Snímka č. 11:

- Do priestoru celej snímky ako pozadie vlož obrázok budovy Matice slovenskej v Martine.
- Vlož titul: Matičné a martinské obdobie.
- Vytvor text s údajmi: časové rozpätie obdobia, centrum slovenského národného života, názov jediného celonárodného spolku, jeho činnosť, situácia po zatvorení Matice slovenskej. Očakávaný výsledok: 1863 – 1875 a koniec 19. stor., centrum národného života Turčiansky Svätý Martin, Matica slovenská, vydávanie kníh, časopisov, kultúrna činnosť, maďarizácia.
- Použi internetové zdroje, over učebnicou.
- Vlož tri obrázky titulných strán diel M. Kukučina, J. G. Tajovského, B. S. Timravy.
- Vlož obrázky Sama Czambela a jeho diela Rukoväť spisovnej reči slovenskej.
- Pod obrázok Rukoväte... vlož textové pole s textom: Významná kodifikačná príručka.

Snímka č. 12:

- Do priestoru celej snímky ako pozadie vlož obrázok slepej mapy 1. Československej republiky s označením miest Praha, Bratislava, Košice.
- Do horného okraja snímky vlož textové pole s titulom Medzivojnové obdobie s letopočtami jeho trvania. Očakávaný výsledok: 1918 – 1945.
- Vlož dva objekty– bod do priestoru Bratislavy a vedľa neho textové pole s textom: Slovenčina štátnym, úradným a vyučovacím jazykom.
- Vlož štyri objekty– bod do priestoru Prahy a vedľa neho textové pole s textom: Českoslovakizmus /vlož šípku/ vlož text: jednotný československý jazyk.
- Pod textové pole umiestni obrázok titulnej strany diela V. Vážného: Pravidlá slovenského pravopisu z r. 1931.
- Vlož štyri objekty– bod do priestoru Košíc a vedľa neho textové pole s textom: Purizmus /vlož šípku/ vlož text: snaha očistiť slovenčinu od českých prvkov.
- Pod textové pole umiestni obrázok titulnej strany časopisu Slovenská reč z r. 1932.

- Pre zvýraznenie časovej postupnosti objektov použi animáciu v poradí: Bratislava – Praha – Košice.

Snímka č. 13:

- Vlož titul: Povojnové obdobie.
- Vytvor text s údajmi: letopočty obdobia – očakávaný výsledok: 1945 – 1989.
- Vlož textové pole s titulom Pravopisná reforma v r. 1953/ pod titul vlož podtitul s textom: Zásadné zmeny: /v stĺpci pod sebou uved' jednotlivé zmeny – očakávaný výsledok: zjednotenie pravidiel o spodobovaní: sjazd- schôdza / zjazd-na lyžiach, odstránilo sa odlišovanie rodu v tvaroch minulého času: chlapi robili/ženy robily. Vlož text: Význam reformy – doplň správnu odpoveď. Očakávaný výsledok: demokratizácia a racionalizácia pravopisu.
- Použi internetové zdroje, over učebnicou.
- Vlož obrázky titulov jazykovedných diel: Slovník slovenského jazyka I (šest'zväzkový z 50. r. 20. stor.), Morfológia slovenského jazyka (1966), Pravidlá slovenskej výslovnosti (1984).
- Vlož textové pole s titulom: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, vlož internetové prepojenie www.juls.sk a virtuálnu prehliadku JÚLŠ SAV v Bratislave prostredníctvom GoogleEarth.

Snímka č. 14:

- Vlož titul: Súčasné obdobie, časový údaj – očakávaný výsledok: od 1989.
- Vytvor text so základnými údajmi o výrazných pravopisných zmenách, jazykových zákonoch a o vydaných jazykových slovníkoch. Očakávaný výsledok: 1991 – Pravidlá slovenského pravopisu – výrazné zmeny v pravopise, 1995 – Zákon o štátnom jazyku Slovenskej republiky – upravuje používanie jazyka vo verejnom styku, 2006 – Slovník súčasného slovenského jazyka, A – G (prvý zväzok), 2009 – novela zákona o štátnom jazyku.
- Použi internetové zdroje, over učebnicou.
- Vlož textové pole s titulom: Hlavné zmeny v Pravidlách slovenského pravopisu z roku 1991, v bodoch v stĺpci pod sebou vypíš 5 hlavných zmien - použi internetové zdroje, over učebnicou. Očakávaný výsledok : Caltíková a kol., s. 57.
- Vlož textové pole so súčasným pravopisom pôvodne cudzích slov, ktoré kodifikoval Slovník súčasného slovenského jazyka, A – G - použi internetové zdroje, over učebnicou. Očakávaný výsledok: niekoľko ľubovoľných slov, napr. četovanie, editoriál, bloger/blogér, drajvovať, esemeska, dvojeurovka – Caltíková a kol., s. 57.
- Vlož textové pole s ľubovoľnými 5–6 slovami, ktoré k nám prenikli najmä z angličtiny a používajú sa módne ako náhrada za slovenské slová či výrazy.

Záverečná snímka: vytvorí hovorca poslednej skupiny: do priestoru celej snímky vloží motív – pozadie z úvodnej snímky a vloží titul: Koniec.

Ako sme uviedli vyššie, žiaci každej skupiny po skončení svojej práce pod vedením hovorcu prostredníctvom USB kľúča prekopírujú svoje snímky aj s prídavnými materiálmi do jedného celku.

Fixačná časť (17 min.): V tejto časti hodiny hovorcovia skupín prostredníctvom USB kľúčov postupne „skladajú“ výsledné produkty svojej práce, čiže kopírujú vypracované

časti jednotlivých skupín v poradí od A po F do spoločnej prezentácie a prídavné materiály do spoločného priečinka. Nasleduje dôležité prepojenie jednotlivých snímok podľa vyššie uvedenej schémy prezentácie (obrázok 1), ktorá umožní žiakom pri individuálnom štúdiu voliť si ľubovoľne tému a poradie snímok. Prepojenie jednotlivých snímok uskutočnia hovorcovia skupín, výsledný produkt uložia do centrálného počítača, príp. na CD a USB kľúče, napokon spustia prezentáciu na internetovej tabuli. Žiaci pod vedením pedagóga v krátkosti zhodnotia priebeh práce.

2.2.2. Druhá vyučovacia hodina: využitie interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka vo výchovno-vzdelávacom procese

Motivačná časť (1 min.): príprava na spustenie interaktívnej prezentácie prostredníctvom interaktívnej tabule.

Expozičná časť (40 min.):

- Výklad o dejinách slovenského jazyka - prezentácia vlastnej práce: každý žiak prezentuje svoju snímku, čiže jednotlivé obdobie vo vývine slovenského jazyka okrem snímok 8/c, 8/d, 9/c, 9/d, s ktorými budú žiaci pracovať v nasledujúcej časti hodiny, záznam do pojmovej mapy v pracovnom liste (Príloha 4)(10 min.).
- Analýza textov – čítanie s porozumením, spoločná práca:
- Analýza textu bernolákovskej slovenčiny v snímke 8/c na základe úloh, záznam do pracovného listu, zhrnutie základných znakov tohto jazyka do tabuľky v snímke 8/d. Výsledky práce doporučujeme overiť učebnicou (15 min.).

Úlohy sú formou hypertextového prepojenia textovej prílohy (Príloha 2) súčasťou snímky 8/c a tiež súčasťou pracovného listu.

Úlohy:

1. Nájdi a vypíš slová s y, ý, sformuluj pravidlo.
  2. Vypíš slová s d', t', ň, l', sformuluj pravidlo ich pravopisu.
  3. Sformuluj pravidlo písania podstatných mien, uveď príklady.
  4. Vypíš predložkové spojenia s predložkou s, z, sformuluj pravidlo ich používania.
  5. Nájdi a vypíš slová s grafémou g. Porovnaním s dnešnou slovenčinou urč, ktorú hlásku zastupuje.
  6. Vyhľadaj slovo, ktoré zastupuje dnešný ekvivalent ešte, sformuluj pravidlo.
  7. Porovnaj slová s w s dnešnými, sformuluj pravidlo.
  8. Nahrad' výrazy w Stoletách, k Tlačěňú, mogému, Zdrawí, pamatl'ivé dnešnou slovenčinou. Uveď, ktoré hlásky bernolákovčina nepoužívala.
  9. Porovnaním slov napomínám, Prácú, Usilováním urč dnešné pravopisné pravidlo, ktoré bernolákovčina nepoužívala.
  10. Napíš, k čomu J. Fándly nabáda Slovákov.
- Analýza textu štúrovskej slovenčiny na základe úloh v snímke 9/c, záznam do pracovného listu, zhrnutie základných znakov tohto jazyka do tabuľky v snímke 9/d. Výsledky práce doporučujeme overiť učebnicou (15 min.).

Úlohy sú formou hypertextového prepojenia textovej prílohy (Príloha 3) súčasťou snímky 9/c a tiež súčasťou pracovného listu.

Úlohy:

1. Nájdi a vypíš slová s y, ý, sformuluj pravidlo.
2. Vypíš slová s d', t', ň, nájdi slová s l', sformuluj pravopisné pravidlo.
3. Vyber slová, v ktorých dnes píšeme ô. Uved', ako sa táto dvojhĺaska zapisovala v štúrovskej slovenčine.
4. Slovné spojenia k rozoberaňú, k nárečú prelož do dnešnej slovenčiny, uved', ktorú hlásku štúrovský jazyk nepoužíval.
5. Nájdi a vypíš slová, v ktorých dnes používame dvojhĺasky ia, ie. Uved', ktoré hlásky sa používali namiesto nich.
6. Nájdi ekvivalenty dnešných slovných spojení pristúpil som, poznal som, sformuluj pravidlo.
7. Slovné spojenia z každého, duchvného porovnaj s dnešnou podobou, napíš, ktorú dnešnú hlásku zastupovalo štúrovské je.
8. Nájdi ekvivalenty dnešných slovných spojení zvláštne nárečie, na polozenie kmeňa, na túženie. Napíš, aké hlásky sa používali v N, A sg namiesto -ie.
9. Nájdi tvar slova spisy, vypíš ho a porovnaj s dnešným tvarom, sformuluj pravidlo.
10. Napíš, čo Ľudovít Štúr uznal za dobré a potrebné pre Slovákov.

Fixačná časť (4 min.): vyplnenie dotazníka spätnej väzby (Príloha 5), zadanie domácej úlohy: príprava s využitím interaktívnej prezentácie na didaktický test (Príloha 6).

3 OVERENÉ PRÍNOSY (VÝSLEDKY) OPS

Každá aktivita učiteľa v procese výchovy a vzdelávania smeruje k hlavnému cieľu a tým je úspešné vzdelávanie žiaka. K tomu by každého pedagóga mala viesť cesta naplánovaného cieľavedomého efektívneho vyučovacieho procesu. Takou sa nám javí aj cesta uplatnenia projektového vyučovania s dôrazom na aktívne učenie sa žiaka s využitím moderných digitálnych technológií a s neodmysliteľným rozvojom čitateľských kompetencií každého jedinca.

3.1 Prednosti projektového vyučovania

Z našich pedagogických skúseností sa nám uplatnením projektového vyučovania, či už formou práce celej triedy na spoločnom projekte, alebo formou čiastkových žiackych projektov, potvrdila efektívnosť tejto metódy z nasledovných dôvodov:

- formou aktívnej práce – individuálnej, skupinovej či kooperáciou celej triedy môžeme do aktívneho pracovného procesu na vyučovacej hodine zapojiť všetkých žiakov triedy a umožniť im jeden zo základných cieľov vyučovania: byť úspešným,
- projektové vyučovanie umožňuje rozvoj individuálneho sebavzdelávania každého žiaka i možnosť práce v rámci skupiny či celého triedneho kolektívu, čím sa rozvíjajú nielen personálne, ale i prosociálne schopnosti a vzťahy,
- projektové vyučovanie dáva žiakovi individuálnu slobodu napr. v práci s informáciami, pri ich zhromažďovaní a výbere, umožňuje uplatniť jeho tvorivosť, kreativnosť napr. pri spracovaní vybraných informácií. Overenými skúsenosťami sme však došli k poznaniu, že zároveň je nutné konkrétne a presne formulovanými úlohami naučiť žiakov orientovať sa v záplave informácií, nasmerovať ich k výberu podstatných a z hľadiska cieľov relevantných faktov, pojmov atď., zároveň aj k ich objektívnosti. Preto sme naše úlohy pri tvorbe konkrétnych snímok v interaktívnej prezentácii formulovali tak, aby žiak presne vedel, na aké informácie sa má sústrediť a neodbočoval od podstatných informácií aj vzhľadom na čas práce. To isté platí aj pri výbere originálnych textov v bernolákovčine a štúrovskej slovenčine, tam sme uviedli konkrétne zdroje vyhľadávania aj preto, lebo nájsť konkrétne a v školskej praxi použiteľné texty v origináli nie je ľahké. Očakávané výstupy sú len kontrolou pre učiteľa, čo sa od žiaka očakáva. Formou jednoznačne formulovaných, primeraných a merateľných úloh sme tak dokázali žiakov doviesť k splneniu stanovených cieľov, teda k rozvoju cielených žiackych kompetencií tak, ako sú zahrnuté v obsahových štandardoch slovenského jazyka. Väčšiu mieru slobody má žiak pri výbere obrazových, zvukových, filmových či ďalších vizuálnych a iných podporných a doplnkových materiálov, tiež v tvorbe vizuálnej stránky snímky (rozloženie jednotlivých objektov, veľkosť písma a pod.), no samozrejme, tak ako sme to uviedli aj na inom mieste, tvorbu interaktívnej prezentácie chápeme ako otvorenú, a tak sa tvorivosti a kreativitě žiakov medze nekladú, práve naopak, uvítame ju,
- učí žiaka zodpovednosti za svoju časť práce, ktorá je dôležitá pre celkový produkt, a teda pre prácu všetkých zúčastnených,
- výsledkom projektovej práce bol vždy konkrétny žiacky produkt – učebná pomôcka využiteľná v ďalšom procese výučby či pri individuálnej práci žiaka, alebo práca žiaka slúžiaca na jeho diagnostiku. Projektom učiteľ môže stimulovať žiakov k vypracovaniu rôznorodých učebných pomôcok k jazykovej aj literárnej časti učiva

v predmete slovenský jazyk a literatúra (rôzne druhy učebných textov namiesto tradičných poznámok, pracovné listy, pojmové mapy, tabuľky, schémy, testy atď. podporujúce názornosť vyučovania,

- za „nepriateľa“ takéhoto vyučovania musíme označiť mnohokrát krátkosť času, ktorý poskytuje 45 minút bežnej vyučovacej hodiny. Keďže práca v rámci projektu je obyčajne naplánovaná na viac vyučovacích hodín, ktoré sú rozptýlené počas celého vyučovacieho týždňa, mnohokrát sa stráca kontinuita práce z predchádzajúcich hodín. Ideálnym modelom pre uplatnenie projektového vyučovania by mohlo byť blokové vyučovanie v rámci všeobecnovzdelávacích predmetov slovenský jazyk a literatúra, dejepis, občianska náuka, etická výchova, ktoré by mohlo ťažiť z využitia medzipredmetových vzťahov a naučiť žiakov komplexne riešiť mnoho učebných tém. Práve téma vývinu jazyka i mnohé témy z dejín literatúry kladú na žiakov nároky na poznanie historických či spoločenských súvislostí, ktorých výklad v uvedených predmetoch, tak ako sme to uviedli vyššie, už nekorešponduje s časom práce na projekte.

3.2 Možnosti využitia interaktívnej prezentácie vo vyučovaní slovenského jazyka

Z hľadiska hodnotenia prínosu práce s digitálnymi nástrojmi na vyučovaní slovenského jazyka a literatúry treba vyzdvihnúť význam tvorby prezentácií v programe PowerPoint aj v tomto predmete. Nemyslíme tým len tvorbu tradičných prezentácií ako podporných či skôr doplnkových učebných materiálov, ktoré pripravujú a prezentujú žiaci a ktoré sú pre žiakov prínosom práve pre svoju názornosť, vizualizáciu učebnej látky a tým aj zážitkovosť vyučovania.

Máme na mysli skôr tvorbu efektívne využiteľných prezentácií, do ktorých žiaci pod vedením učiteľa môžu vkladať rôzne učebné materiály, texty s úlohami v podobe dostupných príloh, ako to uvádzame v prezentovanej interaktívnej prezentácii, pojmové mapy v rámci upevňovania učiva, súbory napr. jazykových či literárnych pojmov, ktoré by mal žiak na základe obsahových štandardov ovládať a po ktorých by mohol siahnúť v akomkoľvek čase svojej prípravy na vyučovanie, na napísanie slohovej práce, na písomnú prácu alebo test z daného učiva či danej témy. Učiteľ spolu so žiakmi môže takto vytvárať digitálne materiály podľa tematických celkov, ktoré môžu slúžiť žiakovi aj vo finálnom ročníku pri príprave na maturitnú skúšku.

Efektívnym prostriedkom na tvorbu takýchto materiálov sa nám zdá práve využitie možnosti interaktívnej prezentácie, ktorá pomocou funkčných prepojení dokáže učivo „rozvetviť“, čiže systematicky usporiadať na základe jeho logickej štruktúry a takto uchopiť dané učivo komplexne a vo vzájomných súvislostiach. Náš návrh interaktívnej prezentácie Vývin slovenského jazyka vznikol práve z vyššie uvedeného podnetu.

Vytvorenie tradičnej, lineárnej prezentácie v programe PowerPoint, v ktorej sa radia snímky lineárne za sebou, dnes už žiaci vnímajú ako bežné uplatnenie digitálnych zručností v praxi. Dovolíme si tvrdiť, že na základe tých istých zručností zvládnú aj vytvorenie interaktívnej prezentácie. Tvorí sa rovnako ako lineárna radením snímkov za sebou, interaktívnou, čiže spomínaným hyperpriestorom, sa stáva vytvorením funkčných prepojení jednotlivých snímkov, ktoré ponúka aplikácia programu PowerPoint, do viacerých vetiev a podvetiev na základe štruktúry a logických súvislostí učiva. My sme v našej prezentácii takto vytvorili dve vetvy daného učiva:

- Predspisovné obdobie – snímky 1 – 7 s podvetvou 4/a – 4/c (staroslovienska vzdelenosť)
- Spisovné obdobie – snímky 8 – 14 s dvomi podvetvami 8/a – 8/d (bernoľákovské obdobie) a 9/a – 9/d (štúrovské obdobie) – vid' schému prezentácie, obrázok 1 na str. 11.

Vytvorením prepojení žiak môže napríklad začať prezentáciu spisovným obdobím, jednotlivé podvetvy môže preskočiť a pozrieť si ich inokedy, z ľubovoľnej snímky sa môže vrátiť na obsah a voliť si svoju cestu štúdia.

Tvorba interaktívnej prezentácie si však vyžaduje viac času a predovšetkým kladie väčšie nároky na prípravu učiteľa.

3.3 Rozvoj čitateľskej gramotnosti v jazykovej zložke učiva

Čitateľské kompetencie žiakov učiteľ slovenského jazyka a literatúry má možnosť oproti iným vyučovacím predmetom rozvíjať v práci s rozličnými predovšetkým súvislými, ale i nesúvislými textami v oboch zložkách jazyka, nielen v literárnej, kde práca s textom je hlavnou náplňou práce vyučovacej hodiny, ale aj v jazykovej zložke. Výber vhodných textov a formulácia úloh pre žiakov je najdôležitejšia cieľavedomá činnosť v rámci učiteľských kompetencií v rozvoji čitateľskej gramotnosti jeho zverencov. Práve v týchto činnostiach je dôležité mať na zreteli ciele, ktoré si učiteľ stanoví a svojimi úlohami pre prácu s textom by mal doviest' žiakov k ich naplneniu.

Cieľom rozvoja čitateľských kompetencií žiakov v rámci čítania s porozumením v našej práci bolo na ukážkach z originálnych diel v bernoľákovskej a štúrovskej spisovnej slovenčine v porovnaní s dnešnou slovenčinou, kodifikovanou v základných znakoch Hodžovsko-Hattalovskou reformou, nájsť typické znaky jednotlivých historických podôb nášho jazyka predovšetkým na základe analógie s dnešným živým jazykom, zovšeobecniť ich v pravidle, lokalizovať v tabuľke, postihnúť rozdiel medzi týmito podobami, zhodnotiť ich z hľadiska dnešnej podoby súčasného jazyka a jej aktívneho používania, vyvodit' vedúcu myšlienku danej ukážky originálnych textov, do ktorej autori „ukryli“ svoje zámery.

Práca s textom, ktorá smerovala k naplneniu stanovených cieľov, kládla na žiakov tieto nároky: získavanie informácií, utváranie širšieho porozumenia, rozvoj interpretácie, uvažovanie o obsahu a forme textu a jeho hodnotenie, aby sme rozvíjali nielen faktografické a konceptuálne poznatky žiaka, ale aj jeho procedurálne a v konečnom dôsledku metakognitívne poznatky (Valent, s. 14).

ZÁVER

V predkladanej OPS sme podali návod na vytvorenie obsahovo bohatej, vizuálne zaujímavej a doplnkovými materiálmi podnecujúcej modernej učebnej pomôcky, ktorá ponúka možnosť predstaviť a uchovať učebnú látku v jej logickej štruktúre a vzájomných súvislostiach. Popri tradičných powerpointových prezentáciách, ktoré takisto podporujú zážitkové vyučovanie a zaujímavo spestrujú prácu na vyučovacej hodine, ale poväčšine len jednorazovo dopĺňajú učivo alebo riešia čiastkový problém, interaktívna prezentácia má možnosť predstaviť učivo napríklad tematického celku komplexne.

V našej práci sme ukázali, že v rámci projektového vyučovania je možné vyššie spomínanú učebnú pomôcku „vyrobiť“ priamo v priebehu vyučovacieho procesu s aktívnym zapojením každého žiaka, čo ponúka živnú pôdu pre rozvoj nielen jeho kognitívnych schopností, ale dáva voľný priebeh tvorivým možnostiam každého jedinca. Vytvorená učebná pomôcka nie je len „skladačkou“ učiva, ale aj invencie a kreativity všetkých zúčastnených.

Ak sa nám v školskej praxi podarí na základe vyššie opísanej práce skĺbiť učivo faktograficky náročné a bohaté na historické, literárne či iné súvislosti s rozvojom bohatého tvorivého potenciálu napríklad dvadsiatich piatich mladých ľudí, podnietiť ich záujem o ďalšiu prácu a štúdium, tak takéto úsilie (aj vďaka enormného zástoja pedagóga) má zmysel.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. CALTÍKOVÁ, M. – LAUKOVÁ, Z. – POLAKOVIČOVÁ, A. – ŠTARKOVÁ, L. 2010. Učebnica Slovenský jazyk 4 pre stredné školy. Orbis Pictus Istropolitana, Bratislava. 2010 ISBN: 978-80-8120-031-1
2. HINCOVÁ, K. – HÚSKOVÁ, A. 2007. Slovenský jazyk pre 1. – 4. ročník stredných škôl. 1. vydanie. SPN, Bratislava. 2007 ISBN: 978-80-10-00690-8
3. KAČALA, J. – KRAJČOVIČ, R. 2006. Prehľad dejín spisovnej slovenčiny. Matica slovenská, Martin. 2006 ISBN: 80-7090-813-0
4. Kol. VYUŽITIE INFORMAČNÝCH A KOMUNIKAČNÝCH TECHNOLOGIÍ V PREDMETE: DEJEPIS PRE STREDNÉ ŠKOLY. elfa, s. r. o., Košice. ISBN: 978-80-8086-145-2
5. SIHELSKY, B. 2002. Ako vytvoriť vyučovací projekt? Metodicko-pedagogické centrum, Banská Bystrica. 2002 ISBN: 80-8041-441-6
6. Školský atlas sveta. Vojenský kartografický ústav, š. p., Harmanec. 1997 ISBN: 80-8042-127-7
7. TUREK, I. 2002. Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. Metodické centrum, Bratislava. 2002 ISBN: 80-8052-136-0
8. VALENT, M. Taxonómia cieľov v novom šate... In: Pedagogické rozhľady, roč. 16, 2007, č. 5, ISBN: 1335-0404

Internetové zdroje

9. [Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní \(školský zákon\) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#)
10. <http://www.siov.sk/statne-vzdelavacie-programy-isced-3a/10611s>
11. http://www.statpedu.sk/files/documents/cp-2013-2014/cp_slovensky_jazyk_a_literatura_2013_2014.pdf
12. <http://www.statpedu.sk/sk/Ucebnice-metodiky-publikacie-odborne-informacie/Publikacie/Rozvoj-funkcnej-gramotnosti.alej>
13. www.dikda.eu
14. www.zlatyfond.sme.sk
15. www.juls.sk
16. www.stur.sk
17. www.osobnosti.sk
18. www.litcentrum.sk
19. <http://www.wikipedia.org/>
20. <http://www.youtube.com>
21. www.google.sk

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Juraj Fándly: Pilní domagší a poľní Hospodár

Príloha 2 Úlohy – analýza textu bernolákovskej slovenčiny

Príloha 3 Úlohy – analýza textu štúrovskej slovenčiny

Príloha 4 Pracovný list

Príloha 5 Dotazník spätnej väzby

Príloha 6 Didaktický test

Príloha 1 Juraj Fándly: Pilní domagší a polní Hospodár

Milí Slowáci! chcet'eli mať w budúcích Stoletách našého Národu chwál'itebné a pamat'iwé Méno, pre toto a pre Sláwu geho ešte wás gednúc láskawe, srdečne napomínám: podľa možného Spúsobu dopomáhagťe k Tlačení našínskích Kních; gako gá wám s túto mogú Práci a Radú dobre pragem, tak wi z wašého Srdca mogému Zdrawí, z waším Usilowáňím mogému Ménu, téš sami sebe ai waším Blížňím, waším Potomkom, celému našému sláwnému Národu dobre pragťe. Dobre sa magťe.

Zdroj:

http://zlatyfond.sme.sk/dielo/305/Fandly_Pilni-polni-aj-domajsi-hospodar

Hincová, K. – Húsková, A. 2007. Slovenský jazyk pre 1. – 4. ročník stredných škôl. 1. vydanie. SPN, Bratislava. 2007. ISBN 978-80-10-00690-8, s. 22

Príloha 2 Úlohy – analýza textu bernolákovskej slovenčiny

1. Nájdi a vypíš slová s y, ý, sformuluj pravidlo.
2. Vypíš slová s d', t', ň, l', sformuluj pravidlo ich pravopisu.
3. Sformuluj pravidlo písania podstatných mien, uveď príklady.
4. Vypíš predložkové spojenia s predložkou s, z, sformuluj pravidlo ich používania.
5. Nájdi a vypíš slová s grafémou g. Porovnaním s dnešnou slovenčinou urč, ktorú hlásku zastupuje.
6. Vyhľadaj slovo, ktoré zastupuje dnešný ekvivalent ešte, sformuluj pravidlo.
7. Porovnaj slová s w s dnešnými, sformuluj pravidlo.
8. Nahrad' výrazy w Stoletách, k Tlačěňú, mogému, Zdrawí, pamatl'ivé dnešnou slovenčinou. Uveď, ktoré hlásky bernolákovčina nepoužívala.
9. Porovnaním slov napomínám, Prácú, Usilováním urč dnešné pravopisné pravidlo, ktoré bernolákovčina nepoužívala.
10. Napíš, k čomu J. Fándly nabáda Slovákov.

Príloha 3 Úlohy – analýza textu štúrovskej slovenčiny

1. Nájdi a vypíš slová s y, ý, sformuluj pravidlo.
2. Vypíš slová s d', t', ň, nájdi slová s l', sformuluj pravopisné pravidlo.
3. Vyber slová, v ktorých dnes píšeme ô. Uveď, ako sa táto dvojhláska zapisovala v štúrovskej slovenčine.
4. Slovné spojenia k rozoberaňú, k nárečú prelož do dnešnej slovenčiny, uveď, ktorú hlásku štúrovský jazyk nepoužíval.
5. Nájdi a vypíš slová, v ktorých dnes používame dvojhlásky ia, ie. Uveď, ktoré hlásky sa používali namiesto nich.
6. Nájdi ekvivalenty dnešných slovných spojení pristúpil som, poznal som, sformuluj pravidlo.
7. Slovné spojenia z každého, duchvnjeho porovnaj s dnešnou podobou, napíš, ktorú dnešnú hlásku zastupovalo štúrovské je.
8. Nájdi ekvivalenty dnešných slovných spojení zvláštne nárečie, na polozenie kmeňa, na túženie. Napíš, aké hlásky sa používali v N, A sg namiesto –ie.
9. Nájdi tvar slova spisy, vypíš ho a porovnaj s dnešným tvarom, sformuluj pravidlo.
10. Napíš, čo Ľudovít Štúr uznal za dobré a potrebné pre Slovákov.

A. Do pojmovej mapy doplň názvy období:

B. Analyzuj text v snímke Ukážka bernolákovčiny

1. Nájdi a vypíš slová s y, ý, sformuluj pravidlo.
2. Vypíš slová s d', t', ň, l', sformuluj pravidlo ich pravopisu.
3. Sformuluj pravidlo písania podstatných mien, uveď príklady.
4. Vypíš predložkové spojenia s predložkou s, z, sformuluj pravidlo ich používania.
5. Nájdi a vypíš slová s grafémou g. Porovnaním s dnešnou slovenčinou urč, ktorú hlásku zastupuje.
6. Vyhľadaj slovo, ktoré zastupuje dnešný ekvivalent ešte, sformuluj pravidlo.
7. Porovnaj slová s w s dnešnými, sformuluj pravidlo.
8. Nahrad' výrazy w Stoletách, k Tlačěňú, mogému, Zdrawí, pamatl'ivé dnešnou slovenčinou. Uveď, ktoré hlásky bernolákovčina nepoužívala.
9. Porovnaním slov napomínám, Práćú, Usilováním urč dnešné pravopisné pravidlo, ktoré bernolákovčina nepoužívala.
10. Napíš, k čomu J. Fándly nabáda Slovákov.

C. Analyzuj text v snímke Ukážka štúrovskej slovenčiny

1. Nájdi a vypíš slová s y, ý, sformuluj pravidlo.
2. Vypíš slová s ď, ť, ň, nájdi slová s ľ, sformuluj pravopisné pravidlo.
3. Vyber slová, v ktorých dnes píšeme ô. Uved', ako sa táto dvojhláska zapisovala v štúrovskej slovenčine.
4. Slovné spojenia k rozoberaňú, k nárečú prelož do dnešnej slovenčiny, uved', ktorú hlásku štúrovský jazyk nepoužíval.
5. Nájdi a vypíš slová, v ktorých dnes používame dvojhlásky ia, ie. Uved', ktoré hlásky sa používali namiesto nich.
6. Nájdi ekvivalenty dnešných slovných spojení pristúpil som, poznal som, sformuluj pravidlo.
7. Slovné spojenia z každého, duchvnjeho porovnaj s dnešnou podobou, napíš, ktorú dnešnú hlásku zastupovalo štúrovské je.
8. Nájdi ekvivalenty dnešných slovných spojení zvláštne nárečie, na polozenie kmeňa, na túženie. Napíš, aké hlásky sa používali v N, A sg namiesto -ie.
9. Nájdi tvar slova spisy, vypíš ho a porovnaj s dnešným tvarom, sformuluj pravidlo.
10. Napíš, čo Ľudovít Štúr uznal za dobré a potrebné pre Slovákov.

D. Zo snímky Hodžovsko-Hattalovská reforma vypíš zmeny, ktorými bola štúrovská slovenčina upravená do dnešnej podoby:

E. 1. Napíš dátum uzákonenia spisovnej slovenčiny A. Bernolákom: _____

2. Napíš dátum uzákonenia spisovnej slovenčiny Ľ. Štúrom: _____

Príloha 5 Dotazník spätnej väzby

1. Práca na spoločnom projekte:

- a) ma nadchla
- b) ma obohatila o nové možnosti práce
- c) nebola pre mňa prínosom
- d) pracoval som z donútenia
- e) je mi jedno, ako hodina prebieha

2. Počas práce na spoločnom projekte:

- a) som sa mohol naučiť niečo nové
- b) uplatnil som iba to, čo som už vedel
- c) nič som sa nenaučil

3. Prínosom pre mňa boli:

- a) nové vedomosti
- b) nové digitálne zručnosti
- c) samostatná práca
- d) práca v skupinách
- e) iné – doplň:

4. Zadané úlohy boli pre mňa:

- a) ťažké
- b) primerané
- c) ľahké
- d) nesplniteľné

5. Mal som možnosť byť úspešným:

- a) áno
- b) nie

6. Klady aktívneho učenia sa v spoločnom projekte podľa môjho názoru:

7. Zápory aktívneho učenia sa v spoločnom projekte podľa môjho názoru:

8. V ďalšom vyučovaní uvítam:

- a) aktívne učenie sa prostredníctvom podobného projektu
- b) výklad učiteľa

Príloha 6 Didaktický test

1. Slovenčina patrí do rodiny slovanských jazykov:

- a) západoslovanských
  - b) južnoslovanských
  - c) východoslovanských
- 1b

2. Dopln' dva typy hlások, ktoré stará slovenčina stratila postupným vývojom:

- a) _____
  - b) _____
- 2b

3. Vysvetli pojem starosloviencina:

_____

1b

4. K dátumu prirad' udalosť:

A. 863 _____	a) uzákonenie bernolákovskej slovenčiny	
B. 1787 _____	b) Hodžovsko-Hattalovská reforma	
C. 1843 _____	c) Príchod Konštantína a Metoda	
D. 1851 _____	d) uzákonenie štúrovskej slovenčiny	4b

5. Dopln' jazyk, ktorý sa stal úradným, liturgickým a literárnym jazykom v Uhorsku:

_____

1b

6. Čeština sa stala liturgickým a literárnym jazykom:

- a) slovenských katolíkov
  - b) slovenských evanjelikov
- 1b

7. „Reč je nje nič inšje ako článkovituo vidaňja hlasom pocitou a predstaveňi najrozličnejších.“ Táto veta je napísaná:

- a) bernolákovskou slovenčinou
  - b) štúrovskou slovenčinou
  - c) slovenčinou upravenou Hodžovskou-Hattalovskou reformou
- 1b

8. K znakom jazyka prirad' správnu odpoveď:

A. i, í, w, g, d'e, t'e, ñe, l'e, šč _____	a) súčasná slovenčina	
B. i, í, ja, je, uo, d'e, t'e, ñe, l _____	b) bernolákovská slovenčina	
C. y, ý, ia, ie, iu, ô, ä, deti _____	c) štúrovská slovenčina	3b

9. Snahu o očistenie slovenčiny od českých prvkov nazývame:

- a) čechoslovakizmus
  - b) purizmus
- 1b

10. M. Hattala vydal jazykovedné dielo:

- a) Slovenská gramatika
- b) Nauka reči slovenskej
- c) Krátka mluvnica slovenská 1b

11. V povojnovom období došlo k reforme pravopisu – k demokratizácii, ktorá sa snažila priblížiť pravopis výslovnosti:

- a) áno
- b) nie 1b

12. Vyber správny pravopis:

- a) Stretnema sa na námestí Slobody.
- b) Stretneme sa na Námestí slobody. 1b

13. Do viet doplň čiarky:

- a) Odíd' alebo ostaň.
- b) Alebo odídeš alebo ostaneš. 2b

Spolu: 20bodov

Stupnica hodnotenia:

1 – 90-100% (18-20 bodov)

2 – 75-89% (15-17bodov)

3 – 50-74% (10-14 bodov)

4 – 25-49% (5-9 bodov)

5 – 0-24% (0-4 body)